

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Opravné položky z pohledu účetnictví a daně z příjmů

Lenka Vocelková

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka VOCELKOVÁ**
Osobní číslo: **E08695**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management podniku - Manažerská etika**
Název tématu: **Opravné položky z pohledu účetnictví a daně z příjmů**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomiky a managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cíle práce
2. Charakteristiky jednotlivých typů opravných položek
3. Teoretický přístup k tvorbě a použití opravných položek
4. Aplikace problematiky na konkrétních případech
5. Zhodnocení opravných položek z pohledu účetnictví a daně z příjmů
6. Formulace závěru

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

1. Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb.
2. Zákon o dani z příjmů č. 586/1992 Sb.
3. Zákon o rezervách pro zjištění základů daně z příjmů č. 593/1992 Sb.
4. Český účetní standard pro podnikatele
5. Vyhláška 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví
6. PILÁTOVÁ, Jana; RICHTER Jaroslav. Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi. Olomouc : ANAG, 2009. 111 s. ISBN 978-80-7263-534-4.
7. MULLEROVÁ, Libuše; VANČUROVÁ, Alena. Daně v účetnictví podnikatelů. 1. vydání. Praha : ASPI, 2006. 280 s. ISBN 80-7357-163-3.
8. BAŘINOVÁ, Dagmar; VOZŇÁKOVÁ, Iveta. Pohledávky - právně, daňově, účetně. 3. rozšířené vydání. Praha : GRADA Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3
9. PILAŘOVÁ, Ivana. Účetní a daňové problémy právnických osob v praxi 2009. 5. vydání. Praha : GRADA Publishing, 2009. 176 s. ISBN 978-80-247-2999-2

Vedoucí bakalářské práce: Ing. František Sejkora
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání bakalářské práce: 17. června 2010

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 17. června 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 25. 03. 2011

Lenka Vocelková

Zde bych chtěla poděkovat Ing. Františku Sejkorovi, vedoucímu mé bakalářské práce, za věnovaný čas, trpělivost, za cenné připomínky a odborné rady, které přispěly k úspěšnému dokončení mé bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce je věnována Opravným položkám z pohledu účetnictví a daně z příjmů. Je zaměřena na komparaci účetních a zákonných opravných položek, především popis tvorby, používání a rušení opravných položek. Teoretická část se zabývá popisem tvorby a zúčtování opravných položek. V praktické části uvádím na konkrétních příkladech ukázky tvorby a rušení opravných položek, jejich dopad na výsledek hospodaření a na daň z příjmů.

KLÍČOVÁ SLOVA

opravné položky, inventarizace, účetnictví, dočasné snížení, zásada opatrnosti, věrné a poctivé zobrazení

TITLE

Item rectifying, accounting and tax view

ANNOTATION

The thesis is devoted to a Item rectifying, accounting and tax view. *It is aimed at* comparison of using of adjustments and legal adjustments. The theoretical part is focused on theoretical description for production and accounting of different types of adjustments. The practical part deals with practical examples of different types of the adjustments. It deals with production and dissolution of the adjustments.

Keywords

item rectifying, stocktaking, accounting, temporary decrease, principle of precaution, authentic and faithful notation

Obsah

Úvod.....	9
1. Charakteristika vybraných pojmů	11
1.1 Inventura a inventarizace	11
1.2 Zásada správného účetnictví.....	12
1.3 Věrné a poctivé zobrazení.....	12
1.4 Zásada opatrnosti	12
1.5 Opravné položky	13
2. Charakteristika opravných položek k pohledávkám.....	15
2.1 Vztah účetních a zákonných opravných položek k pohledávkám	15
2.2 Zákonné OP k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení.....	18
2.3 Zákonné OP k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 94	20
2.3.1 Zákonné opravné položky k nepromlčeným pohledávkám v základní sazbě 21	
2.3.2 Zákonné opravné položky k nepromlčeným pohledávkám ve vyšších sazbách	
.....	21
2.3.3 Zákonné opravné položky k nepromlčeným pohledávkám nad 200 000 Kč. 23	
2.3.4 Soudní, rozhodčí, správní řízení, insolvenční řízení.....	23
2.4 Zákonné OP k nepromlčeným pohledávkám do 30 tis. Kč	25
2.5. Promlčení pohledávky	27
2.6 Zákonné opravné položky k pohledávkám za zahraničními dlužníky.....	28
2.7 Zákonné opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh	28
2.8 Nejčastější problémy z praxe.....	29
3. Charakteristika ostatních opravných položek	31
3.1 Opravné položky k dlouhodobému majetku	32
3.2 Opravné položky k zásobám.....	32
3.3 Opravné položky k cenným papírům.....	33
4. Ukázka aplikace tvorby a rušení zákonných OP k pohledávkám.....	35

4.1 Příklad opravné položky dle § 8a odst. 1 ZRE	35
(opravné položky k nepromlčeným pohledávkám do 200 000 Kč).....	35
4.2 Příklad opravné položky dle § 8a, odst. 3 ZRE	39
(OP k pohledávkám do 200 000 Kč přihlášených u soudu)	39
4.3 Příklad opravné položky dle § 8a, odst. 3 ZRE	48
(OP k pohledávkám nad 200 000 Kč přihlášených u soudu).....	48
4.4 Příklad OP využité ke krytí ztráty z odpisu pohledávky při postoupení postupníkovi.....	53
Závěr	59
Seznam použitých zkratk	61
Použité zdroje	62

Úvod

Opravné položky společně s rezervami a odpisy majetku se řadí mezi nástroje, které naplňují zásadu opatrnosti. Na zásadě opatrnosti je vybudována právní úprava vedení účetnictví.

Opravná položka se týká vždy daného typu majetku a má proto individuální charakter. Opravné položky se účtují průběžně nebo k roční účetní uzávěrce, dle rozhodnutí účetní jednotky.

Opravné položky lze tvořit k těmto druhům majetku:

- k pohledávkám – v souladu se zákonem č. 593/1992 Sb., o rezervách, v platném znění, nebo podle uvážení účetní jednotky v případě nesplácení pohledávky nebo rizika její úhrady
- k dlouhodobému majetku – v případě, kdy je jeho užitná hodnota zjištěná při inventarizaci výrazně nižší než jeho zůstatková cena a toto snížení hodnoty nelze považovat za snížení trvalého charakteru
- k zásobám – v případě, kdy je jejich užitná hodnota např. prodejní cena snižená o náklady s prodejem nižší než cena použitá pro jejich ocenění v účetnictví
- k cenným papírům – v případě, kdy je jejich tržní cena přechodně nižší než pořizovací cena a nedochází – li k ocenění reálnou hodnotou

Opravné položky se člení na zákonné OP, které jsou nákladem na dosažení, zajištění a udržení příjmů a lze je tvořit pouze k pohledávkám a na účetní OP, které nejsou nákladem na dosažení, zajištění a udržení příjmů a lze je tvořit ke všem druhům majetku kromě peněz a majetku, který je oceněn reálnou hodnotou.

První kapitola se zabývá výkladem vybraných pojmů nutných k pochopení problematiky opravných položek. Druhá kapitola se zabývá popisem rozdílů mezi účetními a zákonnými OP k pohledávkám, problematikou jednotlivých druhů OP k pohledávkám včetně OP k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh, a dále se zabývá nejčastějšími problémy OP z praxe. Třetí kapitola se zabývá popisem účetních OP

k dlouhodobému majetku, k zásobám, a k cenným papírům. Kapitoly jsou pro srozumitelnost doloženy řadou příkladů.

Z tohoto teoretického základu vychází praktická část bakalářské práce. Praktická část porovnává způsob tvorby a rušení různých druhů OP v návaznosti na příslušná ustanovení ZÚ, ZRE, ZDP ve znění pozdějších předpisů, dále vyhláškou č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterou se provádějí některá ustanovení ZÚ, ve znění pozdějších předpisů pro ÚJ, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, a dále ČÚS.

Cílem této práce je komparace účetních a zákonných OP, především popis tvorby, používání a rušení OP jednak z pohledu účetnictví a jednak z pohledu daně z příjmů, a na konkrétních příkladech ukázka tvorby, rušení OP a jejich dopad na výsledek hospodaření a na daň z příjmů, která je ve vztahu k ostatním daním mnohdy označována jako královna daní.

1. Charakteristika vybraných pojmů

1.1 Inventura a inventarizace

Inventarizace není příliš oblíbeným procesem, je však velmi důležitá a nezaměnitelná. Je jednou z podmínek pro schválení účetní závěrky auditorem. Řádným provedením inventarizace se ověřuje, zda jsou dodrženy zvolené účetní metody, zda nedochází k neadekvátním změnám majetku a zda stavy aktiv a pasiv, které jsou vykázány v účetní závěrce, jsou reálné.

Inventura je užší pojem než inventarizace. Rozumíme jí zjištění skutečných stavů majetku a závazků k 31. 12. nebo k jinému rozvahovému dni. Rozeznává se inventura fyzická a inventura dokladová. Fyzickou inventurou se ověřuje dlouhodobý hmotný majetek, dlouhodobý finanční majetek pokud fyzicky existuje (např. akcie, písemné listiny), hotovost v pokladně, ceniny a zásoby. Dokladovou inventurou se prověřuje dlouhodobý nehmotný majetek, dlouhodobý finanční majetek pokud není v listinné podobě, pohledávky, závazky, časové rozlišení nákladů a výnosů, dohadné položky, rezervy a opravné položky.

Inventarizace představuje souhrn veškerých prací, který směřuje k porovnání zjištěného skutečného stavu jednotlivých druhů majetku a závazků s jejich účetním stavem. V podstatě jde o přípravné práce na provedení a zpracování účetní závěrky, tj. zjištění stavu majetku a závazků, zapsání tohoto stavu do inventurních soupisů, porovnání s hodnotami vedenými v účetnictví, vypořádání inventarizačních rozdílů, zhodnocení majetku, které se odrazí např. v opravných položkách.

Pro účely tvorby opravných položek je nutné pro každou pohledávku vytvořit inventární kartu, na které bude uvedeno číslo faktury, výše pohledávky, datum splatnosti, datum promlčení, datum podání návrhu na soudní vymáhání, další podrobnosti ošetření pohledávky, datum vytvoření opravné položky daňově neúčinné včetně % a výše, datum vytvoření zákonné opravné položky včetně % a výše, datum a výše rozpuštění opravné položky, přičemž inventární karta musí být aktuálně doplňována o nově zjištěné skutečnosti.

1.2 Zásada správného účetnictví

ZÚ definuje průkaznost účetnictví ÚJ tak, že všechny účetní záznamy účetnictví musí být průkazné a ÚJ provedla inventarizaci. Pokud ÚJ neprovede inventarizaci nebo ji provede nedostatečně, nemůže jít v tomto případě o správné účetnictví, nýbrž jde o účetnictví neprůkazné.

1.3 Věrné a poctivé zobrazení

Účetní jednotka ve svém účetnictví postupuje vždy tak, aby byl zachován věrný a poctivý obraz. Na tuto skutečnost reaguje i ZÚ v § 7 odst. 2, kde se přímo uvádí:

„Zobrazení je věrné, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je ÚJ uloženo na základě tohoto zákona“.

„Zobrazení je poctivé, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Tam, kde ÚJ může volit mezi více možnostmi dané účetní metody a zvolená možnost by zastírala skutečný stav, je ÚJ povinna zvolit jinou možnost, která skutečnému stavu odpovídá“.¹

1.4 Zásada opatrnosti

ZO spočívá v tom, že „každý chytrý obchodník se dělá chudším, než ve skutečnosti je“. Na tuto skutečnost reaguje i ZÚ v § 25, odst. 3, kde se přímo uvádí: „Účetní jednotky při oceňování ke konci rozvahového dne zahrnují jen zisky, které byly dosaženy, a berou v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty, které se týkají majetku a závazků a jsou jim známy do okamžiku sestavení účetní závěrky, jakož i všechna snížení hodnoty bez ohledu na to, zda je výsledkem hospodaření účetního

¹ Česko. Zákon č.563/1991 Sb. ze dne 12. prosince 1991 o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 107, § 7 odst. 2.

období zisk nebo ztráta“.² Tato zásada znamená, že se v účetnictví vykazují a do výše zisku promítají všechny očekávané a předpokládané ztráty, rizika a znehodnocení majetku, které ještě nenastaly a jejich výše není spolehlivě zjištělná. Naproti tomu zisky a znehodnocení majetku se do účetnictví promítnou až po skutečné realizaci. Výsledkem tohoto přístupu je opatrnější vykazování výše zisku.

1.5 Opravné položky

„Opravnými položkami se vyjadřuje přechodné snížení hodnoty majetku za podmínek uvedených v § 55 vyhlášky“.³

OP tedy vyjadřují přechodné snížení hodnoty konkrétního majetku v případě, kdy reálná hodnota majetku je nižší než jeho hodnota zaevidovaná v účetnictví a prokázána na podkladě údajů inventarizace majetku (např. v důsledku poklesu tržních cen takového majetku). OP tudíž hodnotu majetku snižují dočasně, a to nepřímým způsobem. Tím se odlišují od oprávek, které vyjadřují trvalé snížení hodnoty majetku v důsledku jeho používání a opotřebení. Oprávky jsou „nastálo“, ale u OP existuje předpoklad, že po určité době důvod jejich existence pomine. Naopak rezervy jsou určeny k pokrytí budoucích závazků, je u nich znán účel, je pravděpodobné, že nastanou, ale zpravidla není jistá částka nebo datum, k němuž vzniknou.

OP se sníží, popř. zruší, pokud inventarizace v následujícím období neprokáže jejich opodstatněnost. Při likvidaci OP lze jít jen do jejího vyrušení do nuly, OP nesmí mít aktivní zůstatek. Pokud se k určitému riziku nebo očekávanému ekonomickému neprospěchu vytvoří rezerva, není možné současně vytvořit OP. OP se nevytváří v případě, kdy je inventarizací zjištěná hodnota vyšší než ocenění majetku zaevidované v účetnictví. V tomto případě se zvýšení zaúčtuje přímo na závazkový účet a na vrub příslušného účtu nákladů.

² Česko. Zákon č.563/1991 Sb. ze dne 12. prosince 1991 o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 107, § 25 odst. 3.

³ ČÚS č. 005 Opravné položky – kapitola 2.

Tvorba, čerpání a účtování opravných položek se řídí příslušnými ustanoveními zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, jak vyplývá ze změn a doplnění provedených pozdějšími zákony, dále vyhláškou č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, a dále Českými účetními standardy. OP se tvoří na vrub nákladů skupin 55, 57 a 58 a rozpouštějí se ve prospěch nákladů skupin 55, 57 a 58, aby tyto operace nezvyšovaly uměle výnosový obrat.

2. Charakteristika opravných položek k pohledávkám

ZÚ ukládá povinnost účtovat podle směrné účtové osnovy. Účetní jednotky jsou povinny ve vnitřních předpisech stanovit podrobnější třídění účtového rozvrhu. Účetní jednotka použila následující syntetické účty:

391 Opravná položka k pohledávkám

558 Tvorba zákonných opravných položek

559 Tvorba opravných položek

2.1 Vztah účetních a zákonných opravných položek k pohledávkám

OP se tvoří k pohledávkám, které jsou po splatnosti, a to na základě inventarizace, jejímž smyslem je ocenit pohledávky v jejich skutečné hodnotě. OP představují nejenom účetní pojem, ale mají také daňový dopad.

„Daňová právní úprava se vztahuje jen na opravné položky k pohledávkám. Jsou to jediné opravné položky, které nám stát uzná jako daňově uznatelný náklad při zpracování dani z příjmu. Základ daně z příjmu ovlivňují jen opravné položky k pohledávkám vytvářené podle ustanovení § 8, § 8a, § 8b a § 8c zákona o rezervách. Zákonné opravné položky je možné tvořit v průběhu účetního období. Jejich tvorba nezávisí na inventarizaci majetku a závazků. V zákoně o rezervách § 8 odst. 1 a § 8a odst. 1 dovoluje vytvářet opravné položky v období, za které se podává daňové přiznání. Zatímco se opravné položky uplatňují za zdaňovací období, tak jejich tvorba je umožněna ve zdaňovacím období, čili v jeho průběhu.“⁴

Náklady vzniklé z titulu účetních OP jsou daňově neúčinné a v daňovém přiznání se jedná o připočitatelnou položku k VH. V tomto případě se nejedná o OP k pohledávkám vytvořené v souladu se ZRE. Účetní OP se tvoří podle účetního předpisu tzv. vnitřní účetní směrnici ÚJ na základě skutečnosti, že se pohledávka stala rizikovou. Výše OP tak odráží riziko vyplývající z možného neuhrazení pohledávky. Po určité době, která uplyne od splatnosti pohledávky, může výše OP činit 100% hodnoty pohledávky.

⁴ JANDA, K. *Daně, účetnictví: vzory a případy 8/08*. Český Těšín : Poradce s.r.o., 2008. 192 s. ISSN: 1213-9270.

Tvorba účetních OP se účtuje na vrub účtu 559 a její snížení či zrušení ve prospěch účtu 559, a to při úhradě pohledávky, postoupení pohledávky nebo při jejím zániku. O účetních OP se účtuje na základě interních účetních dokladů. „Účetně se opravná položka k pohledávce zaúčtuje na vrub nákladů v okamžiku, kdy dojde ke snížení ocenění pohledávky, které má pouze dočasný charakter s tím, že opravná položka vyjadřuje korekci hodnoty pohledávky o dočasné snížení jejího ocenění.“⁵

Z účetního hlediska se účetní OP vytvářejí nejen k pohledávkám, ale také k účtům ostatních aktiv, tj. k dlouhodobému majetku, k zásobám a k cenným papírům v případech snížení ocenění konkrétního majetku v účetnictví prokázaném na základě inventarizace. Tyto OP se vytváří pouze v případech, kdy snížení ocenění majetku v účetnictví není trvalého charakteru nebo kdy není snížení ocenění vyjádřeno jiným způsobem např. reálnou hodnotou. Platí zásada, že při inventarizaci se posuzuje výše a odůvodněnost vytvořených OP.

Zákonné OP mají jiný charakter než účetní OP, neboť se vytvářejí v souladu s podmínkami stanovenými ZRE. Náklady vzniklé z titulu zákonných OP jsou daňově účinné. Daňovou účinnost OP k pohledávkám upravuje ZDP (§ 24 odst. 2 písm. i)). Tvorba zákonných OP je tedy nákladem na dosažení, zajištění a udržení příjmů, v daňovém přiznání nedochází k žádným úpravám. Tvorba zákonných OP se účtuje na vrub účtu 558 a její snížení či zrušení ve prospěch účtu 558. Daňově uznatelným nákladem je nejen tvorba, ale i čerpání. Tvorbou zákonných OP ÚJ dosahuje vrácení v minulosti zdaněných výnosů. O zákonných OP se účtuje na základě interních dokladů.

ZRE závazně stanoví podmínky, za kterých je možné zákonné OP použít a naopak stanoví podmínky, kdy k jejich použití nesmí dojít. Zákonné OP mohou vytvářet poplatníci, kteří vedou účetnictví, nikoliv poplatníci, kteří vedou daňovou evidenci. Zákonné OP lze tvořit pouze „k pohledávkám, o kterých bylo při jejich vzniku účtováno ve výnosech a takto vzniklý příjem nebyl příjmem osvobozeným od daně z příjmů nebo nezahrnovaným do základu daně z příjmů nebo zahrnovaným do samostatného základu

⁵ JAROŠ, T. *Daň z příjmu právnických osob v účetnictví*. 6. Vyd. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2010. 192 s. ISBN 978-80-247-3368-5.

daně z příjmů anebo základu daně pro zvláštní sazbu daně“.⁶ Zákonné OP se netvoří k pohledávkám vzniklých z titulu: cenných papírů a ostatních investičních instrumentů, pohledávek nabytých bezúplatně, úvěrů, smluvních pokut a úroků z prodlení, poplatků z prodlení, penále a jiných sankcí ze závazkových vztahů, půjček, ručení, záloh, plnění ve prospěch vlastního kapitálu, úhrady ztráty společnosti a dále se zákonné OP netvoří u pohledávek splatných do konce roku 1994, u pohledávek s rozvahovou hodnotou při jejich vzniku vyšší než 200 tisíc Kč, pokud nejsou tyto pohledávky vymáhány v rámci soudního, rozhodčího či správního řízení nebo pokud nebyly řádně a včas přihlášeny do IŘ a rovněž se netvoří k souboru pohledávek.

Podle § 2 odst. 3 ZRE v případě nabytí pohledávky postoupením může postupník tvořit zákonné OP k rozvahové hodnotě pohledávky, pouze když uhradil její PC. Podle § 2 odst. 4 ZRE nemůže věřitel tvořit zákonné OP k pohledávkám, pokud má zároveň k dlužníkovi splatné závazky. V tomto případě je nejprve nutné provést vzájemný zápočet pohledávek a závazků. Toto ustanovení se však netýká pohledávek u dlužníků, kteří jsou v IŘ.

ZRE stanoví maximální výši, ve které se mohou OP vytvořit jako daňově účinný náklad, přičemž ZRE často tvorbu 100% OP vůbec neumožní. Daňově je možné zúčtovanou tvorbu OP k pohledávce zahrnout do nákladů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů jednorázově (podle ust. § 8 ZRE k pohledávkám za dlužníky v IŘ, podle ust. § 8c ZRE k tzv. bezvýznamným pohledávkám) a postupně (podle ust. § 8a ZRE k nepromlčeným pohledávkám, které jsou zaúčtovány v účetnictví a jsou splatné po 31. 12. 1994, a to za předpokladu, že se k těmto pohledávkám nevytvářejí OP a rezervy podle § 5 ZRE).

„Většinu podnikatelů, kteří vedou účetnictví, trápí zdanění výnosů z dodávek výrobků a zboží i z poskytovaných služeb, bez ohledu na skutečnost, zda jim odběratel či zákazník nakonec pohledávku uhradí. Tímto problémem se naopak vůbec nezaobírají fyzické osoby, které vedou daňovou evidenci nebo vykazují paušální výdaje procentem

⁶Česko. Zákon č 593/1992 Sb. České národní rady ze dne 20. Listopadu 1992 o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu, ve znění pozdějších předpisů. In Sbíрка zákonů České a Slovenské federativní republiky. 1992, částka 119, § 2 odst. 2.

z příjmů. Účelem daňových opravných položek je zmírnit nepříznivé dopady neuhrazených pohledávek u poplatníků vedoucích účetnictví, a to tím významněji, čím více času uplynulo od sjednané lhůty splatnosti.“⁷

2.2 Zákonné OP k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení

Od 1. 1. 2008 nabyl účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, dále jen IZ. ZRE přinesl určité změny právě v souvislosti s nabytím účinnosti IZ také v oblasti tvorby OP k pohledávkám za dlužníky v IŘ. Úprava těchto OP je obsažena v § 8 ZRE. Podle ust. § 8 odst. 1 ZRE platí, že zákonnou OP k pohledávkám za dlužníky v IŘ mohou vytvářet poplatníci daně z příjmu, kteří vedou podvojně účetnictví až do výše rozvahové hodnoty (za rozvahovou hodnotu pohledávky je u vlastních pohledávek považována jmenovitá hodnota pohledávky a u pohledávek nabytých postoupením její PC) nepromlčených pohledávek, které byly řádně a včas přihlášeny ve lhůtě stanovené rozhodnutím soudu o úpadku, a to v období, za které se podává daňové přiznání a v němž byly pohledávky přihlášeny. Pokud byla povolena reorganizace, na místo přihlášky pohledávky postačí, že dlužník věřitelovu pohledávku správně uvedl v seznamu svých závazků podle IZ.

K pohledávkám přihlášeným po uplynutí lhůty stanovené v rozhodnutí soudu o úpadku se nepřihlíží a pohledávka se neuspokojuje v IŘ. Nelze proto tvořit 100% zákonnou OP podle § 8 a § 8a ZRE. V § 2 odst. 2 ZRE jsou vymezeny pohledávky, ke kterým nelze tvořit žádné zákonné OP, a to ani v případě, že se jedná o dlužníka v IŘ. Pohledávky ke kterým je zákaz vytváření zákonných OP byly již vyjmenovány v předcházející kapitole. V případě, že na přezkumném jednání byla věřitelem přihlášena pohledávka zjištěná v rozsahu menším než 50% přihlášené částky, se k přihlášené pohledávce dále nepřihlíží ani v rozsahu ve kterém byla zjištěna. Ale věřiteli, který tuto pohledávku přihlásil, bude soudem uloženo, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, v němž byla zjištěna. Pro účely IŘ se již takový věřitel nepovažuje za účastníka řízení a je tudíž logické, že tento věřitel nemůže vytvářet OP podle §8 ZRE.

⁷ MACHÁČEK, I. *Daně, účetnictví: vzory a případy 1/06*. Český Těšín : Poradce s.r.o., 2006. 192 s. ISSN: 1213-9270.

Pro tvorbu výše uvedené zákonné OP je podstatné to, že pohledávka nebyla vyloučena z tvorby OP, že byla řádně a včas přihlášená u tuzemského nebo zahraničního soudu do IŘ a že v příslušné zemi existuje právní norma odpovídající IZ. Z výše uvedeného vyplývá, že pro tvorbu této zákonné OP není vůbec podstatné, zda je dlužníkem tuzemská či zahraniční osoba a zda IŘ bylo zahájeno v tuzemsku nebo v zahraničí.

Použití zákonných OP není pro věřitele povinné. Pokud věřitel nevyužije možnost tvorby této zákonné OP, i když pohledávku insolventnímu soudu řádně a včas přihlásil, může využít možnosti jednorázového daňově účinného odpisu neuhrazené části pohledávky při ukončení konkurzu dle §24 odst. 2 písm. y).

Zákonné OP se povinně zruší v návaznosti na výsledky IŘ. Důvodem pro zrušení OP je ukončení IŘ, účinné popření pohledávky insolvenčním správcem na přezkumném jednání. Totéž platí v případě úpadku, který je řešen reorganizací či oddlužením, i pro popření učiněné dlužníkem či věřitelem. Podmínkou je, že IZ výše uvedeným osobám (insolvenční správce, dlužník, věřitel) právo popřít pohledávku přiznává. V tomto případě vůbec nesmí dojít k tvorbě OP, a pokud již byla vytvořena, musí být zrušena. K povinnému zrušení OP dochází i v případě, kdy došlo k prodeji nebo vkladu pohledávky.

Příklad:

ÚJ vykazuje nepromlčenou pohledávku splatnou 28. 02. 2008 v celkové hodnotě 120 000 Kč, na kterou v r. 2008 vytvořila ve výši 20 % OP. Pohledávka byla v r. 2009 řádně a včas přihlášená do IŘ. V roce 2010 došlo k úhradě 20 000 Kč na základě výsledku IŘ z majetkové podstaty dlužníka.

Řešení: ÚJ vytvořila v r. 2008 OP ve výši 24 000 Kč (20 % z 120 000) a v r. 2009 vytvořila OP k pohledávce přihlášené do IŘ ve výši 96 000 Kč (dopočet do 100 %). V roce 2010 se zaúčtují na vrub nákladů daňově účinných odpis té části pohledávky, která nebude dle pravomocného rozvrhového usnesení soudu uspokojena tj. 100 000 a současně se zruší ve prospěch nákladů zákonná OP k této pohledávce tj. 120 000, protože pominul zákonný důvod pro její existenci.

ÚJ vytvořila účetní rozvrh s následujícími syntetickými účty:

- 221 Bankovní účty
- 311 Odběratelé
- 391 1 Zákonná opravná položka k pohledávkám
- 546 1 Odpis pohledávky daňově účinný
- 558 Tvorba zákonných opravných položek

Účetní operace	Částka Kč:	MD:	D:
Tvorba OP zákonné v r. 2008	24 000	558	391 1
Tvorba OP zákonné k pohledávce přihlášené do IŘ v r. 2009 (dopočet do 100 % tj. do 120 000)	96 000	558	391 1
Jednorázový daňový odpis pohledávky po skončení konkurzu v r. 2010 dle usnesení soudu	100 000	546 1	311
Zrušení OP zákonné v r. 2010	120 000	391 1	558
Částečná úhrada pohledávky po ukončení IŘ	20 000	221	311

Pokud by soud zamítnul v r. 2010 insolvenční návrh pro nedostatek majetku dlužníka, provedl by se na vrub nákladů daňově účinných odpis pohledávky a zároveň by se zrušila ve prospěch nákladů zákonná OP k této pohledávce.

2.3 Zákonné OP k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 94

Tyto zákonné OP jsou upraveny v §8a ZRE. Jak již bylo dříve řečeno, jedná se o pohledávky splatné po 31. 12. 1994 tzv. pohledávky nového bloku. OP k nepromlčeným pohledávkám po lhůtě splatnosti se stanoví procentem z rozvahové hodnoty pohledávky. Výše procenta závisí na počtu měsíců, které uplynuly od okamžiku splatnosti pohledávky. Procento je dáno maximální dobou, která uplynula od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky.

Úprava těchto OP byla novelizována zákonem č. 261/2007 Sb., a pro tento typ OP přinesla novela systémovou změnu s účinností od 1. 1. 2008 týkající se rozdělení nepromlčených neuhrazených pohledávek na pohledávky, jejichž rozvahová hodnota v okamžiku vzniku nepřesáhne částku 200 000 Kč a na významné pohledávky, jejichž rozvahová hodnota v okamžiku vzniku je vyšší než 200 000 Kč.

2.3.1 Zákonné opravné položky k nepromlčeným pohledávkám v základní sazbě

Ke skupině pohledávek do 200 000 Kč pokud uplynulo-li od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky více než 6 měsíců, je možné vytvořit OP až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky, a to při splnění těchto podmínek: vytváří je poplatníci, kteří vedou účetnictví (nikoliv daňovou evidenci) a vytváří se v období, za které se podává daňové přiznání. Toto musí věřitel pohledávky splnit vždy i za předpokladu, že mu uplynula lhůta pro přihlášení pohledávky do IŘ a věřitel chce k této nepřihlášené pohledávce vytvořit alespoň OP do výše 20% neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky.

Příklad:

Neuhrazená hodnota pohledávky splatná 31. 7. 2010 činí 50 000 Kč.

Řešení: k této pohledávce nebylo možné k rozvahovému dni 31. 12. 2010 vytvořit zákonnou OP, protože od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky neuplynulo více než 6 měsíců.

Neuhrazená hodnota pohledávky splatná 31. 01. 2010 činí 160 000 Kč.

Řešení: k této pohledávce bylo možné k rozvahovému dni (k 31. 12. 2010) vytvořit zákonnou OP ve výši 20 % tj. 32 000 Kč, protože od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky uplynulo více než 6 měsíců.

2.3.2 Zákonné opravné položky k nepromlčeným pohledávkám ve vyšších sazbách

Vyšší OP je možné vytvořit k pohledávkám pouze v případě, bylo-li ohledně těchto pohledávek zahájeno rozhodčí řízení podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, správní řízení podle zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení nebo soudní řízení, kterého se poplatník řádně účastní a včas činí úkony potřebné k uplatnění jeho práva.

Výše OP je závislá na době, která uplynula od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky.

- Od konce lhůty splatnosti uplynulo 12 měsíců – maximální výše tvorby OP = 33 %
- Od konce lhůty splatnosti uplynulo 18 měsíců – maximální výše tvorby OP = 50 %

- Od konce lhůty splatnosti uplynulo 24 měsíců – maximální výše tvorby OP = 66 %
- Od konce lhůty splatnosti uplynulo 30 měsíců – maximální výše tvorby OP = 80 %
- Od konce lhůty splatnosti uplynulo 36 měsíců – maximální výše tvorby OP = 100 %

Příklad:

ÚJ tvořila OP k soudně vymáhané pohledávce ve výši 80 000 splatné 31. 3. 2007, a dále k soudně vymáhané pohledávce splatné 30. 10. 2007 ve výši 80 000 Kč.

Účetní operace - pohledávka = 80 000 splatná 31. 3. 2007	OP v Kč	Stav OP	%
Tvorba OP zákonné v r. 2007 – 20 % (uplynulo 9 M)	16 000	16 000	20
Tvorba OP zákonné v r. 2008 – 30 % (uplynulo 21 M)	24 000	40 000	50
Tvorba OP zákonné v r. 2009 – 30 % (uplynulo 33 M)	24 000	64 000	80
Tvorba OP zákonné v r. 2010 - 20 % (nad 36 M)	16 000	80 000	100

Účetní operace - pohledávka = 80 000 splatná 30. 10. 2007	OP v Kč	Stav OP	%
Tvorba OP zákonné v r. 2007 – 0 % (uplynulo 2 M)	0	0	0
Tvorba OP zákonné v r. 2008 – 33 % (uplynulo 14 M)	26 400	26 400	33
Tvorba OP zákonné v r. 2009 – 33 % (uplynulo 26 M)	26 400	52 800	66
Tvorba OP zákonné v r. 2010 - 34 % (nad 36 M)	27 200	80 000	100

V těchto případech se jedná o optimální stav, kdy celá výše obou pohledávek byla postupně obsažena v daňově účinných nákladech. ÚJ si musí ale pohlídat okamžik promlčení pohledávky. „K promlčené pohledávce nemohou existovat opravné položky a musí tedy být zrušeny. Jejich rušení je povinné a účtuje se na stranu DAL daňově účinného nákladu, zároveň může dojít k jednorázovému odpisu pohledávek.“⁸

⁸ PILAŘOVÁ, I. *Účetní a daňové problémy právnických osob v praxi 2009*. 5. Vyd. Praha :GRADA Publishing, a.s., 2009. 176 s. ISBN 978-80-247-2999-2.

2.3.3 Zákonné opravné položky k nepromlčeným pohledávkám nad 200 000 Kč

Ke skupině pohledávek nad 200 000 Kč mohou poplatníci vytvářet daňové opravné položky za stejných daňových podmínek jako u skupiny pohledávek do 200 000 Kč, ale navíc i u OP do 20 % musí být splněna podmínka probíhajícího rozhodčího, soudního nebo správního řízení, jehož se poplatník řádně účastní, řádně činí a včas činí úkony nutné k uplatnění svého práva. Bez existence probíhajícího výše uvedeného řízení nelze tvořit žádné OP, které by byly daňové účinné.

Byla-li k pohledávce nad 200 000 Kč vytvořena do 31. 7. 2007 20 % OP, nebylo nutné ji v roce 2008 rušit, přestože žádné soudní, rozhodčí či správní řízení nebylo zahájeno.

2.3.4 Soudní, rozhodčí, správní řízení, insolvenční řízení

Účastníky soudního řízení jsou žalobce (věřitel) a žalovaný (dlužník). Okruh účastníků řízení vymezuje žalobce, proto je jeho povinností též konkrétně označit žalovaného. Tyto subjekty se stávají účastníky řízení výlučně na základě procesních úkonů, tj. „na základě svého právem aprobovaného projevu vůle či projevu vůle protistrany, který je adresován soudu, a to od okamžiku, kdy projev vůle dojde soudu. Otázka subjektivních práv a povinnost, o nichž se má v řízení rozhodnout, je otázkou věcné legitimace, která bude v řízení teprve posouzena. Její nedostatek vede k zamítnutí žaloby, ale na účastenství samo vliv nemá“.⁹

Nejdříve je nutné vysvětlit si rozdíl mezi právem hmotným a procesním. Hmotné právo spočívá v označení souhrnu právních norem a subjektivních práv, které směřují bezprostředně k naplnění účelu práva a jsou smyslem právní úpravy. Procesní právo slouží k naplnění účelu právní úpravy zprostředkovaně. Slouží k úpravě postupu orgánů veřejné moci k vytváření a ochraně hmotných práv.

⁹ Základy občanského soudního řízení. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009-07-07. [cit. 2010-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/zaklady-obcanskeho-soudniho-rizeni-opu/1000818/49259/>>.

V soudním procesu je podstatné to, co bylo ústně sděleno, a proto jednání začíná tzv. přednesy účastníků, přičemž tuto zásadu nenarušuje ani to, že účastník má možnost odkázat se na písemné podání. Soud je v přímém, osobním styku s účastníky (v současnosti je omezován zastoupením advokátem). „Soud posuzuje provedené důkazy nejprve z hlediska jejich důležitosti pro rozhodnutí; důkazy, které se týkají podstatných skutkových okolností, hodnotí jednotlivě po stránce jejich zákonnosti (zda byly provedeny v souladu se zákonem) a z hlediska jejich věrohodnosti; jednotlivé poznatky takto získané pak porovná navzájem; výsledkem jsou skutková zjištění, z nichž vyplývá závěr o skutkovém stavu věci, který je základem pro právní posouzení podle norem hmotného práva“.¹⁰ Soud rozhoduje zásadně po jednání, k němuž má každý přístup (tzv. princip veřejnosti). Vyloučit veřejnost z jednání nebo jeho části lze jen při splnění zákonných důvodů.

U „soudně“ ošetřených pohledávek je potřebné sledovat dobu, která uběhla od data splatnosti a průběžně zúčtovávat další část, kterou je podle ZRE možné uplatnit. Každá ÚJ si musí zvolit svůj vlastní postup, jak tuto evidenci prokazatelně vést a zaúčtovat.

Insolvenční řízení je soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek či hrozící úpadek a způsob jeho řešení. V první fázi IŘ rozhodne soud, zda jsou splněny podmínky pro řešení majetkových problémů dlužníka tím, že rozhodne o úpadku. V druhé fázi soud rozhodne o způsobu řešení úpadku. IŘ musí být vedeno takovým způsobem, aby nikdo z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů.

Rozhodčí řízení upravuje zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. V rámci tohoto řízení lze rozhodovat spory majetkové povahy s výjimkou rozhodčích sporů v souvislosti s výkonem rozhodnutí či konkurzu a vyrovnání. Rozhodnutí sporu rozhodcem má v podstatě tytéž právní účinky jako pravomocné soudní rozhodnutí a je soudně vykonatelné.

¹⁰ Základy občanského soudního řízení. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009-07-07. [cit. 2010-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/zaklady-obcanskeho-soudniho-rizeni-opu/1000818/49259/>>.

Rozhodčí řízení je neformální, neboť všechna pravidla řízení si stanovují strany ve smlouvě, je neveřejné (rovněž jeho výsledek není veřejný) a náklady rozhodčího řízení jsou nižší než náklady soudního řízení. Rozhodčí řízení je rychlejší než řešení sporu soudní cestou (od podání žaloby do vydání rozhodčího nálezu uběhne pouze několik týdnů). Rozhodčí řízení se koná dle zásady spravedlnosti a je jednoinstanční, což znamená, že žádná ze stran nemá po rozhodnutí rozhodce již možnost odvolání. Rozhodnutí rozhodce je platné a je vymahatelné. Newyorská úmluva z roku 1958 umožňuje uznání a výkon rozhodčích nálezů ve všech státech, které tuto smlouvu ratifikovaly. U soudního řešení je výkon v zahraničí mnohem komplikovanější.

Správní řízení je postup, jehož cílem je vydání rozhodnutí v konkrétní věci pro konkrétně stanovené účastníky. Účastníky správního řízení jsou obecně ti, o jejichž právech a povinnostech se ve správním řízení rozhoduje nebo jichž se přímo týká rozhodnutí.

Způsobilost činit ve správním řízení samostatně úkony má každý, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti (procesní subjektivita). Právnícké osoby mají procesní způsobilost v plném rozsahu a tuto způsobilost nelze omezit. Za právníckou osobu jedná buď její statutární orgán, nebo jiná osoba na základě plné moci. Zvláštní zákony obsahují výčet účastníků řízení, ale pokud je nestanoví, postupuje se podle správního řádu. Ve správním řízení se mohou objevit ti účastníci, jejichž práv a povinností se výsledné rozhodnutí nebude týkat, rozhodující je možnost, že by tomu tak mohlo být.

2.4 Zákonné OP k nepromlčeným pohledávkám do 30 tis. Kč

S účinností od 1. 1. 2006 bylo do ZRE přidáno ust. § 8c, které umožňuje daňově uplatnit pohledávky bezvýznamné hodnoty, u kterých by bylo neefektivní vynakládat prostředky na jejich vymáhání. Při stanovení pohledávek bezvýznamné hodnoty se vycházelo z toho, že u těchto malých pohledávek úspora poplatníka na dani z titulu tvorby až 100 % OP odpovídá jeho soudním výlohám. Nedobytné pohledávky kvůli tvorbě OP se nevyplácelo ÚJ soudně vymáhat a „malou náplastí“ pro ně bylo právo tvořit 20 % OP.

Toto ustanovení umožňuje vytvářet k pohledávkám po lhůtě splatnosti OP až do výše 100 % neuhrazené hodnoty, aniž by bylo ohledně vymáhání pohledávky zahájeno

soudní, rozhodčí si správní řízení. Rozvahová hodnota pohledávky bez příslušenství nesmí v průběhu zdaňovacího období přesáhnout limit 30 tisíc Kč na jednoho dlužníka. Tyto OP se tvoří pouze v případě, že poplatník nevytvořil OP k pohledávkám za dlužníky v IŘ, OP k nepromlčeným pohledávkám splatných po 31. 12. 1994, OP k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh, dále v případě, že banky nevytvořily bankovní rezervy a OP, pojišťovny nevytvořily rezervy v pojišťovnictví, a to vše za splnění níže uvedených podmínek:

- Nesmí jít o odepsanou pohledávku, o pohledávku vzniklou vůči společníkům, akcionářům, členům družstev za upsaný vlastní kapitál, o pohledávku vzniklou vůči spojeným osobám.
- Od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky musí uplynout nejméně 12 měsíců.

Částka 30 000 Kč se u jednotlivé pohledávky posuzuje nikoliv k okamžiku tvorby OP, ale k okamžiku vzniku pohledávky a do limitní hodnoty se nikdy nezapočítává příslušenství pohledávky, zejména úroky z prodlení.

Poplatník, který se rozhodl, že bude od 1. 1. 2008 postupovat podle § 8c ZRE, musel nejdříve rozpustit OP vytvořenou podle § 8a ZRE a teprve poté mohl vytvořit OP podle § 8c ZRE. Po vytvoření 100% zákonné OP podle § 8c ZRE lze provést odpis pohledávky, který je v souladu s § 24 odst. 2 písm. y) ZDP daňově účinným nákladem. V podstatě jde o odpis pohledávky do výše vytvořené zákonné OP. V návaznosti na to musí být také rozpuštěna zákonná OP vytvořená podle § 8c ZRE.

Příklad:

ÚJ eviduje vůči stejnému dlužníkovi pohledávky:

Lhůta po splatnosti v měsících	Pohledávka v Kč	Vytvořené OP
18	10 000	žádné
20	15 000	žádné
26	4 000	žádné
CELKEM	29 000	x

Řešení: K pohledávkám je možné tvořit zákonné OP podle ust. § 8c ZRE ve výši 100 %, protože pohledávky nebyly promlčeny a neexistují k nim zákonné OP, jejich kumulovaná hodnota nepřesahuje částku 30 000 Kč. Tvorba OP se zaúčtuje: 29 000 558 / 391. Pro daný rok je limit 30 000 Kč vyčerpán a na tohoto dlužníka již k 31. 12. nelze § 8c opakovaně použít.

2.5. Promlčení pohledávky

Obecně se právo promlčí tehdy, pokud nebylo vykonáno v zákonné lhůtě, která běží ode dne, kdy mohlo být vykonáno poprvé. Promlčením právo (tudíž i promlčená pohledávka) jako takové nezaniká, ale nemůže být přiznáno soudem, když povinná osoba namítne promlčení, přičemž nárok na úhradu věřiteli stále trvá. Promlčení je pro oblast obchodních závazkových vztahů upraveno v § 387 - 408 ObchZ. Základní promlčecí doba dle § 397 je čtyřletá. Uznáním dluhu dle ObchZ začne běžet nová čtyřletá promlčecí doba, a to i opakovaně. Celková promlčecí doba nesmí být delší než 10 let od doby, kdy začala běžet poprvé. Pokud neexistuje písemné uznání dluhu, lze za uznání dluhu považovat částečné plnění závazku dlužníkem a placení úroků vztahujících se k pohledávce. Promlčení je pro oblast mimo rámec obchodních závazkových vztahů upraveno v ObčZ. Základní promlčecí doba dle § 101 je tříletá. Uznáním dluhu dle ObčZ začne běžet nová promlčecí doba, a to až do deseti let od původního dne.

Promlčení pohledávek má také význam pro tvorbu zákonných OP. Pohledávka, ke které se tvoří zákonná OP nesmí být promlčená. OP se tvoří pouze k nepromlčeným pohledávkám, a proto je nutné pohledávku odepsat ještě před uplynutím promlčecí lhůty (při jejím odpisu může být daňově uznatelná část pohledávky jen do výše vytvořené zákonné OP a zbývající část již nebude daňově účinným nákladem).

Promlčené pohledávky tzv. nového bloku nelze nijak daňově zvýhodnit. V případě promlčení je možné pohledávku odepsat, přičemž jde o daňově neúčinný náklad do výše již dříve vytvořené zákonné OP, která se ruší v okamžiku odpisu pohledávky.

2.6 Zákonné opravné položky k pohledávkám za zahraničními dlužníky

Krize zhoršila platební schopnost ve všech zemích a pohledávky jsou velmi často placeny dlouho po splatnosti. Není výjimkou, když někdo z odběratelů či dlužníků skončí v konkurzu. Ve světě je návratnost z IŘ řízení vyšší než v České republice a IŘ je tam o hodně kratší. Nejvyšší návratnost z IŘ je v Evropě ze zemí Skandinávie (tj. ze Švédska, Finska, Norska a Dánska), ve světě pak z Japonska.

Kurzové rozdíly vzniklé k zahraničním pohledávkám v průběhu účetního období a ke konci účetního období se účtují výsledkově a ovlivňují ocenění pohledávky ke konci roku. V daňovém přiznání nedochází k úpravě. Výše zákonné OP k zahraniční pohledávce, u níž vznikl ke konci účetního období kurzový rozdíl, se musí upravit tak, aby odpovídala přepočtené hodnotě pohledávky. Rušení OP nebo tvorbu OP k zahraničním pohledávkám se provádí prostřednictvím účtů změny stavu OP, nikoliv prostřednictvím účtů kurzových rozdílů.

2.7 Zákonné opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh

Právní úprava ZRE, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2001, neumožnila vytvářet žádné zákonné OP k pohledávkám vzniklých z titulu ručení, tedy ani k pohledávkám vzniklým z titulu ručení za celní dluh podle celního zákona. Spediční firmy a jim obdobné firmy platily z titulu ručení celní dluhy za subjekty, které se později ukázaly jako firmy problematické. Spediční firmy tak často v praxi nesly břemeno vymáhání pohledávek a náklady s tím spojené. K problematickým pohledávkám, vzniklým ve vazbě na jejich hlavní předmět činnosti nebylo možné vytvořit zákonné OP. Poprvé pro zdaňovací období roku 2003, za které se podávalo daňové přiznání, mohly spediční a jim podobné firmy, které ručí za celní dluh podle celního zákona a v návaznosti na toto ručení zaplatily celní dluh za skutečného dlužníka využít nového § 8b ZRE.

Tyto zákonné OP mohou vytvářet poplatníci daně z příjmů, kteří vedou účetnictví a kteří podle celního zákona ručí za celní dluh. Zákonné OP lze vytvářet do výše hodnoty pohledávky odpovídající provedené úhradě celního dluhu. Podle § 8b odst. 3 ZRE nemůže ručitel tyto zákonné OP vytvářet ke splněné pohledávce z titulu ručení za celní

dluh, pokud dluh za dlužníka nesplní v době splatnosti dané celními orgány a splnění dluhu je předmětem vymáhajícího řízení. Od roku 2004 byla z výše uvedeného odstavce zrušena slova „a splnění dluhu je předmětem vymáhajícího řízení“. Od tohoto roku může ručitel k pohledávkám vzniklých z titulů ručení za celní dluh vytvořit zákonnou OP podle § 8 ZRE a § 8a ZRE. Zajištění celního dluhu je upraveno v § 256 celního zákona (zákon č. 13/1993 Sb., v platném znění).

Příklad:

ÚJ mnoho let úspěšně spolupracovala se společností Beta, které poskytla v roce 2010 zajištění celního dluhu ve výši 500 000 Kč. Firma Beta se dostala do finančních potíží a dluh neuhradila, ÚJ splnila za ni dluh ve výši 300 000 Kč v době splatnosti určené celními orgány a 200 000 Kč až 6 měsíců po splatnosti určené celními orgány.

Řešení: ÚJ si mohla vytvořit zákonnou OP pouze ve výši provedené úhrady v době splatnosti určené celními orgány tj. ve výši 300 000 Kč. Na zbývajících 200 000 Kč, které ÚJ uhradila v době po splatnosti určené celními orgány může ÚJ vytvořit účetní OP, která není daňově účinná.

2.8 Nejčastější problémy z praxe

Výše zákonné OP nesmí přesáhnout účetní hodnotu pohledávky na rozvahovém účtu ke které je OP tvořena. Z tohoto důvodu je velmi důležitá evidence pohledávek. Při nedostatečné evidenci pohledávek může dojít k tvorbě zákonné OP v nesprávné výši a tím i k nesprávnému stanovení základu daně z příjmů. Proto je nutné, aby každá pohledávka měla svoji vlastní kartu, která by obsahovala nezbytné údaje pro možnost vytvářet zákonné OP, tj. výše pohledávky, číslo faktury, datum splatnosti, údaje o podání návrhu na soudní či jiné vymáhání, datum promlčení pohledávky.

Velikou chybou je daňové řešení právně neexistující pohledávky – vznik pohledávky z titulu náhrady škody, pokud náhrada právně nepřísluší, vznik pohledávky nikoli k PO, kterou příslušná FO zastupovala, ale vznikla přímo ve vztahu k FO, dále vznik pohledávky, kterou daňově řešila nesprávně PO jako věřitel, kterým vlastně není, když jím je ve skutečnosti FO a také vznik pohledávky na základě absolutně neplatného právního úkonu. Další chybou je daňové řešení pohledávek, které kdysi pohledávkami byly, ale nyní již zanikly např. dohodou o nahrazení původní pohledávky pohledávkou

novou, postoupením pohledávek nebo zanikly částečným či úplným peněžním a nepeněžním plněním.

Metodicky se pohledávky chovají jako dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek, který se odepisuje. „Odpisem pohledávky se v účetnictví rozumí snížení brutto stavu na příslušném účtu pohledávek, zúčtované na vrub účetních nákladů.“¹¹ A právě tak jako je složitá evidence dlouhodobého majetku, je složitá i evidence pohledávek, k níž se vytvářejí zákonné OP. U větších ÚJ je vytváření karet pohledávek složité, u malých ÚJ je tato metoda velice praktická, zejména pro účely provedení inventarizace pohledávek.

¹¹ JAROŠ, T. *Daň z příjmu právnických osob v účetnictví*. 6. Vyd. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2010. 192 s. ISBN 978-80-247-3368-5

3. Charakteristika ostatních opravných položek

ÚJ vytvořila účetní rozvrh s následujícími syntetickými účty:

- 091 Opravná položka k dlouhodobému nehmotnému majetku
- 092 Opravná položka k dlouhodobému hmotnému majetku
- 093 Opravná položka k dlouhodobému nedokončenému nehmotnému majetku
- 094 Opravná položka k dlouhodobému nedokončenému hmotnému majetku
- 095 Opravná položka k poskytnutým zálohám a úvěrům
- 096 Opravná položka k dlouhodobému finančnímu majetku
- 191 Opravná položka k materiálu
- 192 Opravná položka k nedokončené výrobě
- 193 Opravná položka k polotovarům vlastní výroby
- 194 Opravná položka k výrobkům
- 195 Opravná položka ke zvířatům
- 196 Opravná položka ke zboží
- 291 Opravná položka ke krátkodobému finančnímu majetku
- 391 Opravná položka k pohledávkám
- 558 Tvorba zákonných opravných položek
- 559 Tvorba opravných položek

Tvorba ostatních OP je pro ÚJ nákladem zaúčtovaným na účet MD 559 - Tvorba OP (provozních nákladů) nebo MD 579 – Tvorba OP (finančních nákladů) nebo MD 589 – Tvorba OP (mimořádných nákladů) se souvztažným zápisem na oprávkový účet, který se nalézá v účtové skupině s devítkou na konci tj. 09 – OP k dlouhodobému majetku (091 – OP k dlouhodobému nehmotnému majetku, 092 – OP k dlouhodobému hmotnému majetku, 093 – OP k dlouhodobému nedokončenému nehmotnému majetku, 094 – OP k dlouhodobému nedokončenému hmotnému majetku, 095 – OP k poskytnutým zálohám a úvěrům, 96 – OP k dlouhodobému finančnímu majetku, 19 – OP k zásobám (191 – OP k materiálu, 192 – OP k nedokončené výrobě, 193 – OP k polotovarům vlastní výroby, 194 – OP k výrobkům, 195 – OP ke zvířatům, 196 – OP ke zboží a 29 – OP k cenným papírům (291 – OP ke krátkodobému finančnímu majetku). Vytvořená OP snižuje hodnotu konkrétního majetku (aktiva), v rozvaze se vykazuje ve sloupci korekce.

Při pominutí důvodu pro existenci OP, se OP zaúčtuje obráceným účetním zápisem tj. 09. / 559 nebo 579 nebo 589, 19. / 559 nebo 579 nebo 589, 29. / 559 nebo 579 nebo 589. Náklad plynoucí z tvorby OP a záporný náklad plynoucí z jeho následného rozpuštění je vždy daňově neúčinný.

3.1 Opravné položky k dlouhodobému majetku

„Opravné položky u odpisovaného dlouhodobého majetku, jehož užitná hodnota se běžně snižuje opotřebením (tj. odpisovaný majetek), se tvoří v případech, kdy jeho užitná hodnota zjištěná při inventarizaci je výrazně nižší, než je jeho ocenění v účetnictví po odečtení opravek, a toto snížení hodnoty nelze považovat za definitivní).“¹²

U dlouhodobého majetku se OP tvoří k majetku, který ještě nebyl odepsán a pokud se k němu plánuje likvidace, zastavení provozu nebo prodej, který by se uskutečnil se ztrátou. V tomto případě by zůstatková cena tohoto dlouhodobého majetku byla v rozvaze uvedena nesprávně a nepodávala by reálný obraz. Proto je v tomto případě nutné snížit ocenění výše zmíněného majetku na realizační cenu pomocí OP.

Dlouhodobý majetek neodepisovaný např. pozemky nemění svoji účetní hodnotu, protože účtování v tomto rozsahu nepoužívá OP k dlouhodobému majetku a ani odpisy.

3.2 Opravné položky k zásobám

Jestliže se při inventarizaci zásob zjistí, že jejich prodejní cena snížená o náklady spojené s jejich prodejem je nižší než cena použitá pro jejich ocenění v účetnictví, zásoby se ocení v účetnictví a v účetní závěrce právě touto nižší cenou. Skutečná užitná hodnota zásob může být nižší a to:

- a) trvale, pak se účtuje škoda, přičemž „škody na zásobách jsou ve smyslu § 25 odst. 1 písm. n) ZDP a § 24 odst. 5 písm. l) ZDP daňově účinné pouze do výše náhrad a to s výjimkou: škod vzniklých v důsledku živelných pohrom, škod způsobených podle

¹² JANDA, K. *Daně, účetnictví: vzory a případy 8/08*. Český Těšín : Poradce s.r.o., 2008. 192 s. ISSN: 1213-9270.

potvrzení policie neznámým pachatelem, zvýšených výdajů v důsledku opatření stanovených zvláštními předpisy.“¹³

- b) dočasně, pak se účtuje tvorba OP, a to na vrub účtu 559 a ve prospěch konkrétního účtu skupiny 19 tj. 191 – OP k materiálu, 192 – OP k nedokončené výrobě, 193 – OP k polotovarům vlastní výroby, 194 – OP k výrobkům, 195 – OP ke zvířatům, 196 – OP ke zboží

Jestliže riziko snížení hodnoty zásob v účetním období pomine nebo se snížení hodnoty zásob stane trvalým, sníží se nebo se zcela zruší konkrétní OP (na vrub 191 - 196) a na stranu DAL účtu 559. V případě změny charakteru poklesu ceny z dočasného na trvalý zruší se OP a zaúčtuje se škoda na účet 549. Účtování tvorby a zrušení OP ke konkrétním druhům zásob je shodné pro účtování způsobem A i způsobem B.

3.3 Opravné položky k cenným papírům

Finanční investice se vedou v účetní skupině 06 a oceňují se cenou pořízení. Toto ocenění se nemění s výjimkou:

- a) zvýšení či snížení jmenovité hodnoty akcií či vkladů v případě kdy obchodní společnost zvýší své základní jmění (z kapitálových fondů, z nerozděleného zisku minulých let) nebo sníží své základní jmění (s dopadem na snížení jmenovité hodnoty akcií)
- b) přechodného snížení hodnoty finančních investic – jestliže se při uzavírání účetních knih předpokládá, že hodnota finančních investic poklesla a při jejich předpokládaném prodeji by došlo ke ztrátě, poté se využijí opravné položky, které vyjádří pomocí opravných účtů 291 (opravné položky k majetkovým cenným papírům) a 293 (opravné položky k dlužným cenným papírům) přechodné snížení hodnoty finančních investic

V případě přechodného snížení hodnoty cenných papírů ke dni účetní uzávěrky se tvorba opravných položek účtuje na vrub účtu 579 a ve prospěch účtu 291 nebo 293.

¹³ JAROŠ, T. *Daň z příjmu právnických osob v účetnictví*. 6. Vyd. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2010. 192 s. ISBN 978-80-247-3368-5.

Zrušení či snížení opravných položek se účtuje na vrub účtu 291 nebo 293 a ve prospěch účtu 679.

OP se tvoří k dlužným cenným papírům drženým do splatnosti. OP k těmto cenným papírům jsou tvořeny v částce, která odráží pouze změnu rizikivosti emitenta, nikoliv změny bezrizikových úrokových sazeb, a to podle jednotlivých cenných papírů.

4. Ukázka aplikace tvorby a rušení zákonných OP k pohledávkám

ÚJ vytvořila účetní rozvrh s následujícími syntetickými účty:

221	Bankovní účty
311	Odběratelé
391 1	Zákonná opravná položka k pohledávkám
391 9	Účetní opravná položka k pohledávkám
546 1	Odpis pohledávky daňově účinný
546 9	Odpis pohledávky daňově neúčinný
558	Tvorba zákonných opravných položek
559	Tvorba opravných položek

U veškerých níže uvedených tabulek v příkladech 4.1 až 4.4 jsem použila vlastní zdroj.

4.1 Příklad opravné položky dle § 8a odst. 1 ZRE

(opravné položky k nepromlčeným pohledávkám do 200 000 Kč)

ÚJ evidovala k 31. 12. 2009 pohledávku za společností NEPTUN ve výši 100 000 Kč, která byla splatná 10. 4. 2009. ÚJ má ve své vnitropodnikové směrnici stanoveno, že bude k pohledávkám, které jsou po splatnosti více než 180 dní vytvořena 50 % OP. ZRE k pohledávce nevymáhané v soudním, rozhodčím nebo správním řízení povoluje tvorbu 20 % OP. ÚJ využila v roce 2009 možnosti tvorby zákonné OP a navíc dodržela vnitropodnikovou směrnici. ÚJ vytvořila zákonnou OP ve výši 20 % z rozvahové hodnoty pohledávky a účetní OP ve výši 30 % z rozvahové hodnoty pohledávky. Tím v roce 2009 vytvořila k pohledávce OP celkem ve výši 50 %. Dne 31. 1. 2010 byla pohledávka uhrazena, proto ÚJ zrušila zákonnou i účetní OP. Pro zjednodušení vycházíme z předpokladu, že účetní hospodářský výsledek před zaúčtováním OP byl pro každý rok 500 000 Kč.

pohledávka = 100 000 Kč, 20 % = 20 000, 30 % = 30 000

r. 2009

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Tvorba OP zákonné	20 000	558	391 1
Tvorba OP účetní	30 000	559	391 9

Rozvaha

Do korekce se započítala zákonná OP ve výši 20 000 a účetní OP ve výši 30 000 (korekce celkem 50 000).

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	100 000	50 000	50 000

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	50 000
----------------	--	--------

Účetní HV před zaúčtováním OP:	500 000 Kč
Zaúčtování zákonné opravné položky:	- 20 000 Kč
Zaúčtování účetní opravné položky:	<u>- 30 000 Kč</u>
	450 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

Částka 30 000 Kč (tvorba účetní OP) nebyla v r. 2009 nákladem vynaloženým na dosažení, zajištění a udržení příjmů (viz § 25, odst. 1, písm. v/), byla tedy položkou zvyšující základ daně na řádku č. 40, II. Oddíl – daň z příjmů právnických osob v Přiznání k dani z příjmů právnických osob..

Částka 20 000 Kč (tvorba zákonné OP) byla v r. 2009 nákladem vynaloženým na dosažení, zajištění a udržení příjmů (viz § 24, odst. 2, písm. i/), základ daně se tudíž neupravuje. Výsledná daň činila 96 000 Kč.

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	450 000
řádek 40	Náklady neuznané dle §25 odst. 1 písm. v)	30 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	480 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	20
řádek 290	Daň	96 000

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou ani účetní OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 100 000 Kč.

r. 2010

Dne 31. 1. 2010 byla pohledávka uhrazena, proto ÚJ zrušila zákonnou i účetní OP.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Úhrada pohledávky	100 000	221	311
Zrušení OP zákonné	20 000	391 1	558
Zrušení OP účetní	30 000	391 9	559

Rozvaha

Pohledávka byla v roce 2010 uhrazena, pohledávka je tudíž nulová.

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	0	0	0

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	- 50 000
----------------	--	----------

Účetní HV před zaúčtováním OP:	500 000 Kč
Zrušení zákonné opravné položky:	+ 20 000 Kč
Zrušení účetní opravné položky:	<u>+ 30 000 Kč</u>
	550 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

O částku 30 000 Kč (tj. zrušení OP, jejíž tvorba v předchozím roce zvýšila HV) se snižuje výsledek hospodaření na řádku č. 112, II. Oddíl – daň z příjmů právnických osob v Přiznání k dani z příjmů právnických osob za rok 2010.

Částka 20 000 Kč (zrušení zákonné OP, která byla vytvořena dle § 8a ZRE) neovlivní základ daně. Výsledná daň činí 98 800 Kč.

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	550 000
řádek 112	Částky, o které lze podle §23 odst. 3 písm. c) snížit HV	30 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	520 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	19
řádek 290	Daň	98 800

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou ani účetní OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 95 000 Kč.

Shrnutí

Použití OP		Bez Použití OP	
Rok	Daň	Rok	Daň
2009	96 000	2009	100 000
2010	98 800	2010	95 000
celkem	194 800	celkem	195 000

Úspora na dani = 200 Kč

Tato úspora by byla ve výši 0 Kč za předpokladu, že by sazba daně v roce 2009 a v roce 2010 byla stejná. Na základě tohoto tvrzení se zdají být OP zbytečné, protože konečný efekt je stejný. Nejedná se však pouze o konečný efekt, důležitější je, že daňová povinnost je časově posunuta do budoucna. V případě tvorby OP bylo možné náklady ve výši 20 000 Kč uplatnit již v roce 2009 a v roce 2010 je zrušit v souvislosti s uhrazením pohledávky. Vzhledem ke snižující se sazbě daně z příjmů právnických osob z 20 % v roce 2009 na 19 % v roce 2010 (úspora 1 % z 20 000 Kč představuje úsporu 200 Kč) se alespoň prozatím tvorba zákonných OP vyplatí.

4.2 Příklad opravné položky dle § 8a, odst. 3 ZRE

(OP k pohledávkám do 200 000 Kč přihlášených u soudu)

ÚJ evidovala k 31. 12. 2009 pohledávku za firmou Alfa ve výši 150 000 Kč, která byla splatná 29. 5. 2006. Ke dni 31. 12. 2006 vytvořila ÚJ zákonnou OP ve výši 20% rozvahové hodnoty pohledávky. V roce 2007 bylo zahájeno ohledně této pohledávky soudní řízení, jehož se ÚJ řádně účastnila, řádně a včas činila úkony potřebné

k uplatnění tohoto práva. Splněním této podmínky ÚJ byla oprávněna vytvářet vyšší sazby OP. V roce 2009 se jí nepodařilo na základě platebního rozkazu dluh vymoci, proto v roce 2010 ÚJ daňově odepsala tuto pohledávku a zrušila OP. Pohledávku bude mít ÚJ zachycenou na podrozvahových účtech. Pro zjednodušení vycházíme z předpokladu, že účetní hospodářský výsledek před zaúčtováním OP byl pro každý rok 500 000 Kč.

r. 2006

ÚJ vytvořila zákonnou OP ve výši 20 % rozvahové hodnoty. Uplynulo více než 6 měsíců po splatnosti pohledávky.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Tvorba OP zákonné v r. 2006 – 20 % rozvahové hodnoty	30 000	558	391 1

Účetní operace – tvorba OP zákonné	Tvorba OP	Stav OP	Procenta
MD 558 / D 391 20 %	30 000	30 000	20 %

Rozvaha

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	150 000	30 000	120 000

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	30 000
----------------	---	--------

Účetní HV před zaúčtováním OP:	500 000 Kč
Zaúčtování zákonné opravné položky:	<u>- 30 000 Kč</u>
	470 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	470 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	470 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	24
řádek 290	Daň	112 800

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 120 000 Kč.

r. 2007

ÚJ vytvořila zákonnou OP ve výši 50 % rozvahové hodnoty (dle ZRE § 8a, odst. 2). Uplynulo více než 18 měsíců po splatnosti pohledávky a byla splněna podmínka zahájení soudního řízení.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Tvorba OP zákonné v r. 2007	45 000	558	391 1

Účetní operace – tvorba OP zákonné	Tvorba OP	Stav OP	Procenta
MD 558 / D 391 30 %	45 000	75 000	50 %

Rozvaha

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	150 000	75 000	75 000

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	45 000
----------------	--	--------

Účetní HV před zaúčtováním uzávěrkových prací: 500 000 Kč

Zaúčtování zákonné opravné položky: - 45 000 Kč

455 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	455 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	455 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	24
řádek 290	Daň	109 200

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 120 000 Kč.

r. 2008

ÚJ vytvořila zákonnou OP ve výši 80 % rozvahové hodnoty (podle ZRE § 8a, odst. 2). Uplynulo více než 30 měsíců po splatnosti pohledávky a byla splněna podmínka probíhajícího soudního, rozhodčího, či správního řízení.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Tvorba OP zákonné v r. 2008	45 000	558	391 1

Účetní operace – tvorba OP zákonné	Tvorba OP	Stav OP	Procenta
MD 558 / D 391 30 %	45 000	120 000	80 %

Rozvaha

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	150 000	120 000	30 000

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	45 000
----------------	--	--------

Účetní HV před zaúčtováním OP: 500 000 Kč
 Zaúčtování zákonné opravné položky: - 45 000 Kč
 455 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	455 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	455 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	21
řádek 290	Daň	95 550

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 105 000 Kč.

r. 2009

ÚJ vytvořila zákonnou OP ve výši 100 % rozvahové hodnoty (podle ZRE § 8a, odst. 2). Uplynulo více než 36 měsíců po splatnosti pohledávky a byla splněna podmínka probíhajícího soudního, rozhodčího, či správního řízení.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Tvorba OP zákonné v r. 2009	30 000	558	391 1

Účetní operace – tvorba OP zákonné	Tvorba OP	Stav OP	Procenta
MD 558 / D 391 20 %	30 000	150 000	100 %

Rozvaha

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	150 000	150 000	0

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	30 000
----------------	--	--------

Účetní HV před zaúčtováním OP:	500 000 Kč
Zaúčtování zákonné opravné položky:	- 30 000 Kč
	470 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	470 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	470 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	20
řádek 290	Daň	94 000

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 100 000 Kč.

r. 2010

Podle ust. § 24 odst. 2 písm. y) ZDP lze za splnění dalších podmínek u poplatníků, kteří vedou účetnictví odepsat pohledávku na vrub daňově účinných nákladů v případě, kdy hodnota pohledávky nebo její část je krytá použitím zákonné OP provedeným v souladu se ZRE (účetní odpis je daňově účinný do výše použité zákonné OP, pokud je příslušná OP použita zákonem stanoveným způsobem). Proto v roce 2010 ÚJ odepsala tuto pohledávku a zrušila zákonnou OP.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Stav účtu 311	150 000	311 1	x
Stav účtu 391 1	150 000	x	391 1
Odpis pohledávky	150 000	546 1	311 1
Zrušení zákonné OP	150 000	391 1	558

Rozvaha

Pohledávka byla v roce 2010 jednorázově odepsána, pohledávka je tudíž nulová.

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	0	0	0

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	-150 000
Řádek H	Ostatní provozní náklady	150 000

Účetní HV před zaúčtováním odpisů a OP :	500 000 Kč
Rušení zákonné opravné položky	+ 150 000 Kč
Daňový odpis pohledávky	<u>- 150 000 Kč</u>
	500 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

V roce zrušení OP došlo k jednorázovému daňovému odpisu pohledávky, která bude zachycena na podrozvahových účtech.

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	500 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	500 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	19
řádek 290	Daň	95 000

Účetní HV před zaúčtováním odpisu pohledávky a bez tvorby OP :	500 000 Kč
Zaúčtování odpisu pohledávky	<u>- 150 000 Kč</u>
Účetní HV po zaúčtování nedaňového odpisu pohledávky	350 000 Kč

Pokud by ÚJ nevytvořila zákonné OP, nemohla by je ani rušit, odpis pohledávky by byl daňově neúčinný, a tudíž částka 150 000 Kč by nebyla v r. 2010 nákladem vynaloženým na dosažení, zajištění a udržení příjmů (viz § 25, odst. 1, písm. v)), zvýšila by výsledek hospodaření, byla by uvedena na řádku č. 40, II. Oddíl – daň z příjmů právnických osob v Přiznání k dani z příjmů právnických osob a základ daně před úpravou by byl 500 000 Kč a daň 95 000 Kč.

Shrnutí

Použití OP		Bez Použití OP	
Rok	Daň	Rok	Daň
2006	112 800	2006	120 000
2007	109 200	2007	120 000
2008	95 550	2008	105 000
2009	94 000	2009	100 000
2010	95 000	2010	95 000
celkem	506 550	celkem	540 000

Úspora na dani = 33 450 Kč

Pokud ÚJ tvoří OP, je daň z příjmů PO nižší, než kdyby je netvořila. Pokud ÚJ ruší OP, je daň z příjmů PO vyšší, než kdyby je netvořila. ÚJ ušetří v konečném efektu z dlouhodobějšího hlediska značné peníze na dani, které se mohou dále investovat a tak přinášet další zisky. V tomto případě se jednalo o ušetření 33 450 Kč na dani z příjmu z důvodu, že odpis při zrušení OP byl daňově účinný a že se snižovaly v průběhu let 2006 až 2010 sazby daně z příjmu PO. Pokud by ÚJ netvořila zákonné OP, nemohl by být její jednorázový odpis daňově účinný.

Rok	2006	2007	2008	2009	2010
Výše OP	30 000	45 000	45 000	30 000	-150 000
Sazba	24 %	24 %	21 %	20 %	19 %
Daňová úspora	7 200	10 800	9 450	6000	0

4.3 Příklad opravné položky dle § 8a, odst. 3 ZRE

(OP k pohledávkám nad 200 000 Kč přihlášených u soudu)

ÚJ evidovala k 31. 12. 2009 pohledávku za firmou Alfa ve výši 300 000 Kč, která byla splatná 15. 12. 2006. V roce 2007 mohla ÚJ vytvořit OP ve výši 20 % rozvahové hodnoty pohledávky, ÚJ této možnosti nevyužila. V podmínkách od roku 2008 došlo ke zpřísnění, že pokud bude tvorba zákonné OP k pohledávce započata od 1. 1. 2008 a rozvahová hodnota bude vyšší než 200 000 Kč, nelze bez zahájení rozhodčího, soudního, správního řízení vytvořit žádnou zákonnou OP. V roce 2008 bylo na základě žaloby zahájeno soudní řízení o zaplacení závazku. ÚJ vytvořila v r. 2008 OP ve výši 66 % rozvahové hodnoty a v roce 2009 OP ve výši 100 %. 31. 1. 2010 byla pohledávka plně uhrazena. Pro zjednodušení vycházíme z předpokladu, že účetní hospodářský výsledek před zaúčtováním OP byl pro každý rok 500 000 Kč.

r. 2007

ÚJ v roce 2007 nevytvořila žádnou zákonnou OP, i když uplynulo více než 6 měsíců po splatnosti této pohledávky.

r. 2008

ÚJ vytvořila zákonnou OP ve výši 66 % rozvahové hodnoty (podle ZRE § 8a, odst. 2). Uplynulo více než 24 měsíců po splatnosti pohledávky a byla splněna podmínka probíhajícího soudního, rozhodčího, či správního řízení.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Tvorba OP zákonné v r. 2008 – 66 %	198 000	558	391 1

Rozvaha

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	300 000	198 000	102 000

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	198 000
----------------	--	---------

Účetní HV před zaúčtováním OP:	500 000 Kč
Zaúčtování zákonné opravné položky:	<u>- 198 000 Kč</u>
	302 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	302 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	302 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	21
řádek 290	Daň	63 420

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 105 000 Kč.

r. 2009

ÚJ vytvořila zákonnou OP ve výši 100 % rozvahové hodnoty (dle ZRE § 8a, odst. 2). Uplynulo více než 36 měsíců po splatnosti pohledávky a byla splněna podmínka probíhajícího soudního, rozhodčího, či správního řízení.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Tvorba OP zákonné v r. 2009	102 000	558	391 2

Účetní operace – tvorba OP zákonné	Tvorba OP	Stav OP	Procenta
MD 558 / D 391 2 34 %	102 000	300 000	100 %

Rozvaha

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	300 000	300 000	0

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	102 000
----------------	--	---------

Účetní HV před zaúčtováním OP: 500 000 Kč
Zaúčtování zákonné opravné položky: -102 000 Kč
398 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	398 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	398 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	20
řádek 290	Daň	79 600

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 100 000 Kč.

r. 2010

Pohledávka byla plně uhrazena, tudíž ÚJ zrušila zákonné OP.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Úhrada pohledávky	300 000	221	311
Zrušení zákonné OP	300 000	391 1	558

Rozvaha

Pohledávka byla v roce 2010 plně uhrazena, pohledávka je tudíž nulová.

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	0	0	0

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	-300 000
----------------	--	----------

Účetní HV před zaúčtováním OP:	500 000 Kč
Zrušení zákonné opravné položky:	+ <u>300 000 Kč</u>
	800 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	800 000
řádek 200	Základ daně před úpravou	800 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	19
řádek 290	Daň	152 000

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 95 000 Kč.

Shrnutí

Použití OP		Bez Použití OP	
Rok	Daň	Rok	Daň
2008	63 420	2008	105 000
2009	79 600	2009	100 000
2010	152 000	2010	95 000
celkem	295 020	celkem	300 000

Úspora na dani = 4 980 Kč

V roce tvorby zákonné OP je daň nižší než v případě, že ÚJ zákonné OP nevytváří. V roce zrušení OP je daň vyšší u ÚJ, která používá zákonné OP. V konečném efektu ušetří ÚJ, která tvoří zákonné OP peníze na dani.

Tato úspora by byla ve výši 0 Kč za předpokladu, že by sazba daně v roce 2008, 2009, 2010 byla stejná. Na základě tohoto tvrzení se zdají být OP zbytečné, protože konečný efekt je stejný. Nejedná se však pouze o konečný efekt, důležitější je, že daňová povinnost je časově posunuta do budoucna. V případě tvorby OP bylo možné náklady ve výši 198 000 Kč uplatnit již v roce 2008, 102 000 Kč v roce 2009 a v roce 2010 je zrušit ve výši 300 000 Kč. Vzhledem ke snižující se sazbě daně z příjmů právnických osob (21 % v roce 2008, 20 % v roce 2009, 19 % v roce 2010) činí úspora na dani 4 980 Kč, a proto se tvorba zákonných OP vyplatila.

4.4 Příklad OP využité ke krytí ztráty z odpisu pohledávky při postoupení postupníkovi

ÚJ má pohledávku za firmou GAMA ve výši 150 000 Kč, splatnou 31. 5. 2009, ke které vytvořila k 31. 12. 2009 zákonnou opravnou položku podle § 8a zákona o rezervách ve výši 20 % rozvahové hodnoty, což činí 30 000 Kč a účetní opravnou položku podle § 26 zákona o účetnictví ve výši 25 500 Kč. ÚJ se dostala do platebních potíží, a proto dne 6. 5. 2010 uzavřela s firmou DELTA smlouvu o postoupení této pohledávky ve jmenovité hodnotě 150 000 Kč za sjednanou cenu 97 500 Kč. Pro zjednodušení vycházíme z předpokladu, že účetní hospodářský výsledek před zaúčtováním OP byl pro každý rok 500 000 Kč.

r. 2009

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
Tvorba OP zákonné	30 000	558	391 1
Tvorba OP účetní	25 500	559	391 9

Rozvaha

řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	150 000	55 500	94 500

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	55 500
----------------	--	--------

Účetní HV před zaúčtováním OP:	500 000 Kč
Zaúčtování zákonné opravné položky:	- 30 000 Kč
Zaúčtování účetní opravné položky	<u>- 25 500 Kč</u>
	444 500 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

řádek 10	Účetní HV před zdaněním	444 500
řádek 40	Náklady neuznané dle §25 odst. 1 písm. v)	25 500
řádek 112	Částky, o které lze podle §23 odst. 3 písm. c) snížit HV	0
řádek 200	Základ daně před úpravou	470 000
řádek 280	Sazba daně (v %)	20
řádek 290	Daň	94 000

V případě, že by ÚJ nevytvořila zákonnou OP, řádek č. 10 (účetní HV před zdaněním) a řádek č. 200 (základ daně před úpravou) by byl ve výši 500 000 Kč a výše daně na řádku 290 by byla 100 000 Kč.

r. 2010

Účetní operace	Částka v Kč	MD	DAL
1. Vyřazení postoupení pohledávky	150 000	x	311
Odpis daňově účinný	127 500	546 1	x
Odpis daňově neúčinný	22 500	546 9	x
2. Zrušení vytvořené OP postoupené pohledávce			
zákonné	30 000	391 1	558
účetní	25 500	391 9	559
3. Výnos z prodeje z postoupené pohledávky	97 500	315	646
4. Přijetí úhrady kupní ceny pohledávky	97 500	221	315

Pohledávka	Daňově účinný	Daňově neúčinný
Účet 546	127 500	22 500

Pohledávka	Daňově účinný	Daňově neúčinný
Účet D 646	97 500	
Účet D 558	30 000	
Účet D 559		25 500

Rozvaha

Řádek C III.1	BRUTTO	KOREKCE	NETTO
Pohledávky z obchodních vztahů	0	0	0

Výkaz zisků a ztrát

Řádek G	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	- 55 500
----------------	--	----------

Účetní HV před zaúčtováním níže uvedených operací:	500 000 Kč
Vyřazení pohledávky – daňově účinné:	- 127 500 Kč
Vyřazení pohledávky – daňově neúčinné:	- 22 500 Kč
Rozpuštění zákonné opravné položky:	+ 30 000 Kč
Rozpuštění účetní opravné položky:	+ 25 500 Kč
Výnos z prodeje z postoupené pohledávky	<u>+ 97 500 Kč</u>
Účetní HV po zaúčtování všech účetních operací	503 000 Kč

Přiznání k dani z příjmů právnických osob

Řádek 10	Účetní HV před zdaněním	503 000
Řádek 40	Náklady neuznané dle §25 odst. 1 písm. v)	22 500
Řádek 112	Částky, o které lze podle §23 odst. 3 písm. c) snížit HV	25 500
Řádek 200	Základ daně před úpravou	500 000
Řádek 280	Sazba daně (v %)	19
Řádek 290	Daň	95 000

Účetní HV před zdaněním **bez tvorby OP** ve výši 447 500 Kč se vypočítá:

Účetní HV před zaúčtováním níže uvedených operací:	500 000 Kč
Vyřazení pohledávky – daňově účinné:	- 97 500 Kč
Vyřazení pohledávky – daňově neúčinné:	- 52 500 Kč
Výnos z prodeje z postoupené pohledávky	<u>+ 97 500 Kč</u>
Účetní HV po zaúčtování všech účetních operací	447 500 Kč

	Přiznání k dani z příjmů PO	Použití OP	Bez použití OP
Řádek 10	Účetní HV před zdaněním	503 000	447 500
Řádek 40	Náklady neuznané dle §25 odst. 1 písm. v)	22 500	22 500
Řádek 112	Částky, o které lze podle §23 odst. 3 písm. c) snížit HV	25 500	0
Řádek 200	Základ daně před úpravou	500 000	470 000
Řádek 280	Sazba daně (v %)	19	19
Řádek 290	Daň	95 000	89 300

Shrnutí

Použití OP		Bez Použití OP	
Rok	Daň	Rok	Daň
2009	94 000	2009	100 000
2010	95 000	2010	89 300
celkem	189 000	celkem	189 300

Úspora na dani = 300 Kč

V roce tvorby zákonné OP je daň nižší než v případě, že ÚJ zákonné OP nevytváří. V roce zrušení OP je daň vyšší u ÚJ, která používá zákonné OP. V konečném efektu ušetří ÚJ, která tvoří zákonné OP peníze na dani.

Tato úspora by byla ve výši 0 Kč za předpokladu, že by sazba daně v roce 2009 a v roce 2010 byla stejná. Na základě tohoto tvrzení se zdají být OP zbytečné, protože konečný efekt je stejný. Nejedná se však pouze o konečný efekt, důležitější je, že daňová povinnost je časově posunuta do budoucna. V případě tvorby OP bylo možné náklady ve výši 30 000 Kč uplatnit již v roce 2009 a v roce 2010 je zrušit ve výši 30 000 Kč. Vzhledem ke snižující se sazbě daně z příjmů právnických osob (20 % v roce 2009, 19 % v roce 2010) činí úspora na dani 300 Kč (tj. 1 % z 30 000 Kč), a proto se tvorba zákonných OP vyplatila.

Dle § 24 odst. 2 písm. s) ZDP je hodnota pohledávky daňově účinná pouze do výše příjmů z postoupení zvýšených o použití zákonné OP provedené v souladu se ZRE s tím, že zisky a ztráty z jednotlivých postoupení pohledávek nelze kompenzovat. Při postoupení dochází k zohlednění výše již vytvořené zákonné OP, to proto, aby nebyl v konečné fázi zrušen efekt, kterého se dosáhlo její tvorbou v minulých letech. Hodnota pohledávky je tedy daňově účinná do výše tržeb z postoupení zvýšených o vytvořenou zákonnou OP, jak vyplývá z níže uvedené tabulky.

Rok	2009	2010
Výše OP	30 000	-30 000
Daňově účinná hodnota pohledávky do výše tržeb z postoupení zvýšená o vytvořenou zákonnou OP		97 500 + 30 000 = 127 500
Sazba	20 %	19 %
Daňová úspora	6000	18 525

Závěr

Cílem této práce byla komparace účetních a zákonných OP, konkrétně popis tvorby a rušení OP z pohledu účetnictví a daně z příjmů, a na konkrétních příkladech ukázka tvorby a rušení OP, jejich dopad na výsledek hospodaření a na daň z příjmů. OP nejsou předmětem obchodně-právních vztahů, nemůžou se tudíž prodat, darovat, postoupit a nejsou ani předmětem dědictví. Mají kombinovanou právní úpravu, která se rozlišuje na úpravu daňovou a účetní.

ÚJ využívají možnosti tvorby zákonných OP k pohledávkám, na které si většinou vzpomenou až na konci zdaňovacího období při provedení inventarizace, kdy hledají možné legální daňové optimalizace. Zákonné OP snižují základ daně. Legitimní odklad daně je sice dočasný, ale přesto mají zákonné OP při správném používání velký význam a ÚJ ušetří velké peníze. Pokud ÚJ netvoří zákonné OP, je pozdější odpis pohledávek v případě jejich nedobytnosti daňově neúčinný a pokud ÚJ tvoří zákonné OP, je odpis pohledávky daňově účinný do výše použité zákonné OP.

V prosperujících společnostech by měl být po nezaplacení vydané faktury v termínu samozřejmostí okamžitý kontakt s dlužníkem (osobně, emailem, telefonicky) za účelem vyřešení vzniklé situace. Vyplatí se také dohoda o splátkách, neboť vyjde levněji než soudní vymáhání. Nedojde-li ani poté k uhrazení pohledávky, je nutné začít vymáhat pohledávku soudně, nebo ji včas prodat. Teprve poté připadá v úvahu podání návrhu na insolvenční řízení. Určité daňové zvýhodnění věřitelovi přináší právě správně ošetřená pohledávka za dlužníkem v insolvenčním řízení. Nástrojem k tomuto zvýhodnění je možnost tvorby 100% zákonné OP na pohledávku za dlužníkem v IŘ. Tato OP se zruší v návaznosti na výsledky IŘ nebo v případě, kdy byla pohledávka popřena v rámci IŘ.

Zákonné OP nelze tvořit k promlčeným pohledávkám, a proto je nutné v případě promlčení pohledávky OP zrušit ve prospěch nákladů. Ustanovení § 24 odst. 2 písm. y ZDP stanoví, že daňově účinným nákladem je hodnota pohledávky resp. její část do výše kryté OP. Chce-li ÚJ využít toto ustanovení, musí tak učinit do doby promlčení nebo nejpozději současně s promlčením.

Dalším důvodem zrušení zákonných OP kromě promlčení pohledávky a odpisu pohledávky jsou všechny důvody zániku pohledávky tj. zaplacení, prominutí, postoupení a započtení. Zákonné OP se ruší vždy ke dni, kdy opominuly důvody pro jejich opodstatněnost jako je ukončení nebo přerušování podnikatelské činnosti, ke dni účinnosti smlouvy o nájmu podniku, ke dni předcházejícímu den účinnosti prohlášení IŘ, ke dni předcházejícímu den zrušení stálé provozovny a ke dni předcházejícímu den vstupu do likvidace. OP se ale neruší u pohledávek nabytých při přeměně společnosti.

Účetní OP jsou daňově neúčinné. To je jeden z důvodů proč ÚJ nepodléhající auditu opomíjejí jejich tvorbu. Vedení společnosti předpokládá, že OP pokud nejsou daňově účinné, nikoho nezajímají, tudíž nebudou zajímat ani finanční úřad. Odtud pramení nechuť ÚJ takové náklady účtovat. Je však nutné se zabývat i účetními OP, a to v zájmu dodržování již dříve uvedené zásady opatrnosti. OP k majetku a pohledávkám musí snižovat ocenění na jejich reálnou hodnotu, aby příjemci účetní závěrky nebyli uvedeni v omyl. Rozhodujícím hlediskem musí být vždy věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví. Zároveň by ÚJ neměly zapomenout na to, že výše účetních OP podléhá inventarizaci, kterou se ověřuje účelnost a oprávněnost jejich tvorby a dále jejich výše.

Dá se konstatovat, že problematika zákonných OP dnes už není opomíjenou oblastí. ÚJ si uvědomují výhody, které jim vzniknou vytvořením OP vč. jejich pozitivního dopadu na výši daně. Proto využívají tvorbu zákonných OP ke snížení základu daně a tvorbu účetních OP k naplnění zásady opatrnosti a věrného a poctivého obrazu svého účetnictví.

V teoretické části jsem se zabývala podrobným popisem zákonných a účetních OP. V praktické části jsem dospěla k závěru, že tvorba OP ve výkazu zisku a ztrát zvýší náklady, sníží účetní zisk a při snížení popř. rušení OP se projeví opačný účinek, tj.

sníží se náklady a zvýší se účetní zisk. V rozvaze tvorba OP sníží stálá nebo oběžná aktiva a zároveň sníží výsledek hospodaření běžného účetního období, což se projeví snížením vlastních zdrojů. Zatímco zákonné OP jsou daňově účinné, účetní OP jsou bez daňové účinnosti. Cíl byl v této bakalářské práci splněn.

Seznam použitých zkratek

č. - číslo

ČNR – Česká národní rada

ČR – Česká republika

ČÚS – České účetní standardy pro podnikatele

HV – hospodářský výsledek

IZ – insolvenční zákon

IŘ – insolvenční řízení

např. – například

odst. – odstavec

OP – opravné položky

písm. – písmem

s. – strana

tj. – to je

tzn. – to znamená

ÚJ – účetní jednotka

ZDP - Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

ZRE – Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů

ZÚ – Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Použité zdroje

Odborná literatura:

[1] BAŘINOVÁ, D.; VOZŇÁKOVÁ, I. *Pohledávky - právně – daňově – účetně*. 3. rozšřf. Vyd. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

[2] JANDA, K. *Daně, účetnictví: vzory a případy 8/08*. Český Těšín : Poradce s.r.o., 2008. 192 s. ISSN: 1213-9270.

[3] JAROŠ, T. *Daň z příjmu právnických osob v účetnictví*. 6. Vyd. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2010. 192 s. ISBN 978-80-247-3368-5.

[4] MACHÁČEK, I. *Daně, účetnictví: vzory a případy 1/06*. Český Těšín : Poradce s.r.o., 2006. 192 s. ISSN: 1213-9270.

[5] PILAŘOVÁ, I. *Účetní a daňové problémy právnických osob v praxi 2009*. 5. Vyd. Praha :GRADA Publishing, a.s., 2009. 176 s. ISBN 978-80-247-2999-2.

[6] SEDLÁKOVÁ, E. *Daňové výdaje od A do Z*. Český Těšín : Poradce s.r.o., 2009. 223 s. ISBN 978-80-7365-315-6.

Právní předpisy:

[7] Česko. Zákon č.563/1991 Sb. ze dne 12. prosince 1991 o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 107.

[8] Česko. Zákon č. 586/1992 Sb. České národní rady ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, částka 117, s. 3474- .

[9] Česko. Zákon č. 593/1992 Sb. České národní rady ze dne 20. listopadu 1992 o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, částka 119.

[10] České účetní standardy pro podnikatele č. 005

[11] Vyhláška Ministerstva financí č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví

Internetové zdroje:

[12] MORÁVEK, Z. Opravné položky v praxi s.r.o. *KURSY.cz* [online]. 2008-09-30, Copyright © 1997-2011 by Dashöfer Holding, Ltd. [cit. 2011-01-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.kursy.cz/opravne-polozky-v-praxi-s-r-o-cid199504/>>.

[13] SOUKUPOVÁ, K. Odpis pohledávek je možný u prokazatelně nedobytných. *PODNIKATEL.cz- BUSINESS SERVER* [online]. 2008-07-03, Copyright © 2007–2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/neuhrazene-pohledavky-v-ucetnictvi/>>. ISSN 1802-8012.

[14] ŠAMŠULOVÁ, E. Opravné položky k pohledávkám. *ACCONTES* [online]. 2008-04-09. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.accontes.cz/opravne-polozky-k-pohledavkam>>.

[15] Opravné položky k pohledávkám. *AZ- DATA* [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.az-data.net/opravne-polozky-k-pohledavkam.php>>.

[16] Postup v rozhodčím řízení. *KPRR.cz* [online]. Copyright (C) Komise pro rozhodčí řízení a.s. [cit. 2011-03-08]. Dostupný z WWW: <http://kprr.cz/rozhodci-rizeni/postup-v-rz/?utm_source=adwords&utm_medium=ppc&utm_campaign=rozhodci_rizeni_2>.

[17] Příjmy a daňově uznatelné výdaje. *Finance.cz* [online]. Finance media a.s. © 2000 - 2010 [cit. 2010-11-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/dane-a-mzda/informace/dan-z-prijmu-tuzemsko/prijmy-a-vydaje/>>.

[18] Správní řád. *BussinesInfo.cz* [online]. 2009-08-04. [cit. 2011-03-08]. Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/spravni-rad-opu/1000818/46137/>>.

[19] Základy občanského soudního řízení. *BussinesInfo.cz* [online]. 2009-07-07. [cit. 2011-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/zaklady-obcanskeho-soudniho-rizeni-opu/1000818/49259/>>.